

VERİ BİLİMİ DERSİ

İstatistiksel Analiz ve A/B Testleri

Hafta 4 · Modül 4

Tanımlayıcı İstatistik, Dağılımlar, Hipotez Testleri ve A/B Testi

Dr. Murat Altun

Veri Bilimi ve Yapay Zekâ Eğitimi · 2026

6

Saat

3

Notebook

7+

İstatistik Testi

İçindekiler

01

Tanımlayıcı İstatistik

Ortalama · Medyan · Mod · Standart Sapma · Merkezi Eğilim · Yayılım

Slayt 3-6

02

Dağılımlar ve Korelasyon

Normal Dağılım · Normallik Testleri · Pearson · Spearman

Slayt 5-7

03

Hipotez Testleri

H_0/H_1 · p-value · T-Test · ANOVA · Ki-Kare · Güven Aralıkları

Slayt 8-13

04

A/B Testi ve Uygulama

Metodoloji · Uygulama · Tip I/II Hata · Notebook'lar · Ödev

Slayt 14-20

$\bar{X}$

Ortalama
Tüm değerlerin toplamının
veri sayısına bölümü

$\tilde{M}$

Medyan
Sıralanmış verinin
orthadaki değeri

Mo

Mod
En sık tekrar eden
değer

σ

Standart Sapma
Verinin ortalamadan
ne kadar saptığı

Python ile Hesaplama

```
import numpy as np
import pandas as pd

veri = pd.Series([12, 15, 12, 18, 20, 15, 12, 25, 30])
print(f"Ortalama: {veri.mean():.2f}")
print(f"Medyan: {veri.median():.2f}")
print(f"Mod: {veri.mode()[0]}")
print(f"Std: {veri.std():.2f}")
```

Merkezi Eğilim Ölçüleri

1

Ortalama (Mean)

Tüm değerlerin aritmetik ortalaması. Aşırı değerlerden etkilenir.

2

Medyan (Median)

Sıralanmış verinin orta noktası. Aşırı değerlere dayanıklı.

3

Mod (Mode)

En sık tekrar eden değer. Kategorik veri için idealdir.

4

Ağırlıklı Ortalama

Her değere farklı ağırlık verilir. Örn: not ortalaması.

Yayılım Ölçüleri

1

Varyans (σ^2)

Ortalamadan sapmaların karelerinin ortalaması.

2

Standart Sapma (σ)

Varyansın karekökü. Orijinal birimle aynı ölçekte.

3

Aralık (Range)

Max - Min. En basit yayılım ölçüsü, aşırı değerlere hassas.

4

IQR ($Q_3 - Q_1$)

Çeyrekler arası açıklık. Boxplot'un temelini oluşturur.

Normal Dağılım Nedir?

Doğadaki pek çok olay normal dağılıma uyar: boy, ağırlık, sınav puanları...

- Simetrik, çan şeklinde eğri
- Ortalama = Medyan = Mod
- μ (ortalama) ve σ (std sapma) ile tanımlanır
- Pek çok istatistiksel testin ön koşulu

68-95-99.7 Kuralı

$$\mu \pm 1\sigma$$

%68.3 veri bu aralıkta

$$\mu \pm 2\sigma$$

%95.4 veri bu aralıkta

$$\mu \pm 3\sigma$$

%99.7 veri bu aralıkta

Çan Eğrisi Özellikleri

- Eğri altındaki toplam alan = 1
- Ortalamadan uzaklaştıkça olasılık azalır
- Z-skoru: $(X - \mu) / \sigma$ ile standartlaştırılır

- σ küçük $\rightarrow$ sivri eğri (homojen veri)
- σ büyük $\rightarrow$ yayvan eğri (heterojen veri)
- Merkezi limit teoremi: $n \geq 30 \rightarrow$ örneklem dağılımı $\approx$ normal

Neden Normallik Testi?

Pek çok parametrik test (t-test, ANOVA) verinin normal dağıldığını varsayar. Test seçiminden önce normallik kontrolü şart!

Görsel vs İstatistiksel

- Histogram + KDE → gözle değerlendirme
- Q-Q Plot → doğruya yakınlık
- Shapiro-Wilk → $p < 0.05$ → normal değil

```
from scipy.stats import shapiro
import matplotlib.pyplot as plt

# Shapiro-Wilk normallik testi
stat, p_value = shapiro(veri)
print(f"Test İstatistik: {stat:.4f}")
print(f"p-value: {p_value:.4f}")

if p_value > 0.05:
    print("✅ Normal dağılım varsayımı reddedilmez")
else:
    print("❌ Normal dağılım değil → non-parametrik test")

# Histogram ile görsel kontrol
plt.hist(veri, bins=20, edgecolor='black', alpha=0.7)
plt.title('Veri Dağılımı')
plt.show()
```

Pearson vs Spearman Karşılaştırması

Özellik	Pearson (r)	Spearman (ρ)
Veri Türü	Sürekli, normal dağılım	Sıralı veya sürekli
İlişki Tipi	Doğrusal ilişki ölçer	Monoton ilişki ölçer
Dayanıklılık	Aşırı değerlere hassas	Aşırı değerlere dayanıklı
Kullanım	Yaş-Gelir ilişkisi	Müşteri memnuniyeti sıralaması

Korelasyon Katsayısı Yorumlama Rehberi

0.00 - 0.19	0.20 - 0.39	0.40 - 0.59	0.60 - 0.79	0.80 - 1.00
Çok Zayıf	Zayıf	Orta	Güçlü	Çok Güçlü

H₀ – Sıfır Hipotezi (Null)

“Fark yoktur” veya “Etki yoktur” iddiası.

Örnek: Yeni ilaç ile plasebo arasında fark yoktur.

Test sonucunda ya reddedilir ya da reddedilemez.

H₁ – Alternatif Hipotez

“Fark vardır” veya “Etki vardır” iddiası.

Örnek: Yeni ilaç plaseboya göre daha etkilidir.

Kanıtlamak istediğimiz hipotezdir.

p-value (Anlamlılık Değeri)

H₀ doğruyken gözlenen sonucu elde etme olasılığı.

- $p < 0.05$ → İstatistiksel olarak anlamlı
- $p < 0.01$ → Yüksek düzeyde anlamlı
- $p < 0.001$ → Çok yüksek düzeyde anlamlı

Düşük p-value = H₀'a karşı güçlü kanıt

$$\alpha = 0.05$$

Anlamlılık Düzeyi
(Eşik Değer)

- $\alpha = 0.05$ → %5 hata payı (en yaygın)
- $\alpha = 0.01$ → %1 hata payı (katı kriter)
- $p < \alpha$ ise H₀ reddedilir

Hipotez Kur

Veri Topla

Test Seç

Hesapla

Karar Ver

1

H_0 ve H_1 'i net şekilde tanımla

2

Örneklem büyüklüğü ve yöntemi belirle

3

Veri türüne uygun istatistik testi seç

4

Test istatistiği ve p-value hesapla

5

$p < \alpha$ ise H_0 'ı reddet, sonucu yorumla

Kritik Uyarılar

- İstatistiksel anlamlılık $\neq$ pratik anlamlılık
- p-value etkinin büyüklüğünü göstermez
- Etki büyüklüğü (Cohen's d) mutlaka raporlayın
- Çoklu karşılaştırma? Bonferroni düzeltmesi
- Örneklem büyüklüğü yeterli mi? Güç analizi
- Varsayımları her zaman kontrol edin

Bağımsız İki Örneklem T-Testi

İki grubun ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test eder.
Önkoşul: Normal dağılım + varyans homojenliği

T-Test Türleri

- 1 Bağımsız:** Farklı gruplar (kontrol vs deney)
- 2 Eşlenikli:** Aynı grup, önce-sonra ölçüm
- 3 Tek Örneklem:** Grup ortalaması vs bilinen değer

```
from scipy.stats import ttest_ind

# A grubu: Eski reklam    B grubu: Yeni reklam
grup_a = [23, 25, 28, 22, 30, 27, 24, 26, 29, 31]
grup_b = [30, 33, 35, 28, 38, 32, 36, 34, 31, 37]

t_stat, p_value = ttest_ind(grup_a, grup_b)

print(f"T istatistiği: {t_stat:.4f}")
print(f"p-value:      {p_value:.4f}")

if p_value < 0.05:
    print("✅ Gruplar arasında anlamlı fark var!")
```

Tek Yönlü ANOVA (One-Way)

2 veya daha fazla grubun ortalamalarını aynı anda karşılaştırır.

- F istatistiği = Gruplar arası varyans / Grup içi varyans
- F büyük → Gruplar arası fark anlamlı
- Post-hoc test (Tukey) ile hangi gruplar farklı?

T-Test vs ANOVA

- T-Test: 2 grup karşılaştırması
- ANOVA: 2+ grup karşılaştırması
- 3+ grup için çoklu t-test YAPMAYIN!
(Tip I hata artar: $\alpha' = 1-(1-\alpha)^k$)
- ANOVA sonucu anlamlı → Post-hoc test
- Varsayım: Normal dağılım + eşit varyans

```
from scipy.stats import f_oneway

# Üç farklı öğretim yöntemiyle sınav puanları
yontem_a = [78, 82, 85, 79, 88, 90]
yontem_b = [65, 70, 68, 72, 66, 74]
yontem_c = [90, 92, 88, 95, 91, 87]

f_stat, p_value = f_oneway(yontem_a, yontem_b, yontem_c)
print(f"F istatistiği: {f_stat:.4f}, p-value: {p_value:.6f}")
```

Ki-Kare Testi Nedir?

İki kategorik değişken arasında bağımsızlık olup olmadığını test eder.

Örn: Yolcu sınıfı ile hayatta kalma arasında ilişki var mı? (Titanic)

Titanic Örneği: Çapraz Tablo

	Hayatta	Vefat
1. Sınıf	136	80
2. Sınıf	87	97
3. Sınıf	119	372

```
import pandas as pd
from scipy.stats import chi2_contingency

# Titanic veri seti
df = pd.read_csv('titanic.csv')
capraz = pd.crosstab(df['Pclass'], df['Survived'])

chi2, p_val, dof, expected = chi2_contingency(capraz)

print(f" $\chi^2 = {chi2:.2f}$ , p = {p_val:.6f}")
print(f"Serbestlik derecesi: {dof}")
# p < 0.05 → Sınıf ile hayatta kalma ilişkili!
```

%95 Güven Aralığı Nedir?

Popülasyon parametresinin (gerçek ortalama) hangi aralıkta olduğuna dair tahmin.

- 100 kez örneklem alsan, 95'inde gerçek değer bu aralıkta olur
- Aralık dar → tahmin kesin
- Aralık geniş → belirsizlik yüksek

Formül

$$\bar{X} \pm z \times (\sigma / \sqrt{n})$$

$\bar{X}$ = örneklem ortalaması

$z = 1.96$ (%95 için)

σ = standart sapma, n = örneklem

Örnek Hesaplama: Müşteri Memnuniyet Puanı

100

n (veri sayısı)

7.2

$\bar{x}$ (ortalama)

1.5

σ (std sapma)

1.96

z (%95)

$$GA = 7.2 \pm 1.96 \times (1.5 / \sqrt{100}) = 7.2 \pm 0.294 = [6.906, 7.494]$$

Kontrollü Deney Yöntemi

İki (veya daha fazla) versiyonun rastgele seçilmiş kullanıcı gruplarına sunulmasıyla performans farkının istatistiksel olarak ölçüldüğü deneysel yöntem. Veri odaklı karar vermenin temel taşıdır.

Web Tasarımı

Buton rengi, sayfa düzeni,
CTA metni, form uzunluğu

E-Ticaret

Fiyatlandırma, ürün görseli,
ödeme akışı, kampanya

Mobil Uygulama

Onboarding akışı, bildirim
zamanla, UI değişikliği

Pazarlama

E-posta konu satırı, reklam
metni, hedef kitle seçimi

1 Hedef Belirle

KPI seç: dönüşüm oranı,
tıklama oranı, gelir...

2 Hipotez Kur

H_0 : Fark yok
 H_1 : Yeni versiyon daha iyi

3 Örneklem Hesapla

Güç analizi ile gerekli
kullanıcı sayısını bul

4 Uygula

Rastgele atama ile A/B
gruplarına böl

5 Analiz Et

Yeterli veri sonrası
istatistik testi uygula

6 Karar Ver

$p < \alpha$ ise kazananı
kalıcı yap

Senaryo

Mobil oyun şirketi yeni reklam formatını test ediyor. A: mevcut reklam (banner), B: yeni reklam (video). Metrik: günlük gelir (\$).

```
import numpy as np
from scipy.stats import ttest_ind

np.random.seed(42)
# A grubu: banner reklam (30 günlük gelir)
banner = np.random.normal(loc=45, scale=8, size=30)
# B grubu: video reklam (30 günlük gelir)
video = np.random.normal(loc=52, scale=10, size=30)

t_stat, p_value = ttest_ind(banner, video)

print(f"Banner ortalama: ${banner.mean():.2f}")
print(f"Video ortalama: ${video.mean():.2f}")
print(f"T-istatistik: {t_stat:.4f}")
print(f"p-value: {p_value:.4f}")

alpha = 0.05
if p_value < alpha:
    print("✅ Video reklam anlamlı fark yaratıyor!")
else:
    print("❌ Anlamlı fark bulunamadı")
```

Karar ↓ / Gerçek →	H_0 Doğru (Fark Yok)	H_0 Yanlış (Fark Var)
H_0 Reddedildi	<p>✗ Tip I Hata (α)</p> <p>Fark yokken “fark var” demek. Örn: Etkisiz ilacı “etkili” ilan etmek. (Yanlış Pozitif)</p>	<p>✓ Doğru Karar</p> <p>Gerçekten fark varken “fark var” demek. (Doğru Pozitif — Güç = $1-\beta$)</p>
H_0 Reddedilmedi	<p>✓ Doğru Karar</p> <p>Gerçekten fark yokken “fark yok” demek. (Doğru Negatif)</p>	<p>⚠ Tip II Hata (β)</p> <p>Fark varken “fark yok” demek. Örn: Etkili ilacı “etkisiz” ilan etmek. (Yanlış Negatif)</p>

istatistik_temel.ipynb

Tanımlayıcı istatistik hesaplamaları, normal dağılım analizi, Shapiro-Wilk testi, korelasyon matrisi oluşturma

- 1 describe(), mean(), median()
- 2 Shapiro-Wilk normallik testi
- 3 Pearson & Spearman korelasyon
- 4 Histogram + Q-Q Plot

ab_testi.ipynb

A/B testi tasarımı, uygulaması ve sonuç analizi. T-test ile grup karşılaştırması, güven aralığı hesaplama

- 1 Rastgele grup ataması
- 2 ttest_ind ile analiz
- 3 Güven aralığı hesaplama
- 4 Etki büyüklüğü (Cohen's d)

chi_square.ipynb

Titanic veri seti üzerinde Ki-Kare bağımsızlık testi, çapraz tablo analizi ve görselleştirme

- 1 pd.crosstab() kullanımı
- 2 chi2_contingency testi
- 3 Heatmap görselleştirme
- 4 ANOVA ve post-hoc testler

Haftalık Ödevler

1

Ödev 1: Tanımlayıcı İstatistik

Bir veri seti için ortalama, medyan, mod, std hesaplayın ve normal dağılımı kontrol edin.

2

Ödev 2: Korelasyon Analizi

En az 3 sayısal değişken arasında Pearson ve Spearman korelasyonu hesaplayın.

3

Ödev 3: A/B Testi

Bir senaryo oluşturup t-test ile A/B testi gerçekleştirin ve güven aralığı hesaplayın.

4

Ödev 4: Ki-Kare Testi

Titanic veri setinde farklı çapraz tablo kombinasyonları ile χ^2 testi uygulayın.

Kaynaklar

SciPy Stats Dokümantasyonu

docs.scipy.org/doc/scipy/reference/stats.html

Think Stats (Allen Downey)

Ücretsiz e-kitap: greenteapress.com/thinkstats

Khan Academy: İstatistik

Temel istatistik dersleri (Türkçe alt yazılı)

Trustworthy Online Experiments

Kohavi et al. — A/B Testi referans kitabı

Statistics for Data Science

Field, A. (2013) — *Discovering Statistics*

Hafta 4 — Özet

1 Tanımlayıcı istatistik (ortalama, medyan, std) verinin hikayesini anlamamızı sağlar

2 Normallik testi, doğru istatistiksel yöntemi seçmek için önkoşuldur

3 Hipotez testleri (t-test, ANOVA, χ^2) farklı senaryolarda karar desteği sunar

4 A/B testi, veri odaklı karar vermenin en güçlü aracıdır

5 p-value tek başına yetmez: etki büyüklüğü ve güven aralığı da raporlayın

“Veri olmadan fikir yürütmek, karşı takımı görmeden strateji kurmaya benzer.”